

CASTRA NOVA ȘI STRUCTURILE DE PĂMÂNT DE LA AMĂRĂȘTII DE JOS, JUDEȚUL DOLJ. STUDIU PRELIMINAR

Cătălin Nicolae Pătroi*

Cuvinte cheie: castrul roman *Castra Novis*, *Tabula Peutingeriana*, terme, drumuri romane, *vicus militaris*.

Keywords: *Castra Novis* roman fort, *Tabula Peutingeriana*, therme, Roman roads, military *vicus*.

Rezumat: Cu ocazia unor verificări ale hărților Google Maps, pe teritoriul comunei Amărăștii de Jos din județul Dolj, am identificat un număr de 10 structuri, la nord de localitate, situate între un curs de apă (Siliștea Veche) și un canal betonat, a căror formă și dimensiune sugerau că pot aparține perioadei romane. Interesul principal a fost manifestat față de o structură cu formă patrulateră care părea a fi un castru. În urma unei periegheze realizate la Amărăștii de Jos în data de 05.06.2018 am constatat că este vorba de structuri din pământ, bine conservate, ce pot fi antice, și un castru. Cum în *Tabula Peutingeriana*, între Pelendava (Craiova) și Romula (Reșca) este poziționat *Castra Nova*, este posibilă identificarea cu acest punct pentru care de-a lungul timpului au fost emise diverse teorii privind localizarea (Cacaleți/Castranova, Pușuri, Georocul Mare, Drăgotești-Viișoara, etc.). Prin urmare, în această fază preliminară de documentare, înaintea unor cercetări arheologice intruzive, prezentul autor consideră că sunt îndeplinite o serie de argumente care pledează spre localizarea la Amărăștii de Jos a castrului *Castra Nova*. Acesta era un castru de pământ al cărui început de existență poate fi legat de războaiele dacice. Atât la sud de satul Amărăștii de Jos, cât și pe teritoriul localităților învecinate (Amărăștii de Sus, Zvorsca, Bucinișul, Odaia) sunt consemnate numeroase așezări și descoperiri aparținând perioadei romane.

Abstract: While checking some maps on Google Maps, on the territory of the Amărăștii de Jos town in Dolj County, the author has identified 10 structures, to the north of the locality, situated between a stream (Siliștea Veche) and a concrete channel, their shapes and sizes suggesting they could be assigned to the Roman period. The main interest was on a quadrilateral structure appearing to be a castrum. A field survey at Amărăștii de Jos on the 5th of June 2018, revealed the existence of well preserved earthen structures buried, probably ancient, and a castrum. As the in *Tabula Peutingeriana*, indicates that *Castra Nova* was located between Pelendava (Craiova) and Romula (Reșca), is possible to identify this newly identified castrum with it. This is a topic that has given birth over time to various theories regarding its location (Cacaleti/Castranova, Pușuri, Georocul Mare, Drăgotești-Viișoara, etc.). Therefore, in

* Direcția Județeană pentru Cultură Mehedinți.

this preliminary stage of documentation, before any intrusive archaeological research having taken place, there are a number of arguments advocating for the localization of the Castra Nova fort at Amărăștii de Jos. The latter was an earthen castrum whose existence can be tied to the Dacian wars. Numerous settlements and discoveries belonging to the Roman period were recorded both south of the Amărăștii de Jos village and on the territory of the neighbouring villages (Amărăștii de Sus, Zvorsca, Bucinișul, Odaia).

Introducere

Comuna Amărăștii de Jos se află în Câmpia Olteniei, mai precis în partea ei estică, ce are două subdiviziuni. Una dintre acestea este câmpia sudică cunoscută și drept Câmpul Amărăștii-Redea. Acesta din urmă are o altitudine mai ridicată și este înconjurat de sate, de dimensiuni mari și rare, dar grupate. Unul din aceste grupuri este Zvorsca-Amărăștii de Sus. Structura câmpului cuprinde văi lungi, puțin adânci și seci precum și dune de nisip la vest. Se pot observa două subunități distincte: partea de vest sau câmpul Dobroteștilor (o câmpie de dune) ce se leagă de valea Jiului și partea de est sau Câmpul Rotunda unde se întâlnesc în special văi paralele cu direcția nord-vest-sud-est și se leagă prin acestea de râul Olt¹. Consultând Planul Urbanistic General² al localității am constatat că pânza de apă subterană se găsește la o adâncime de 10-12m, iar în Valea Săliștii la o adâncime de 4-5 m.

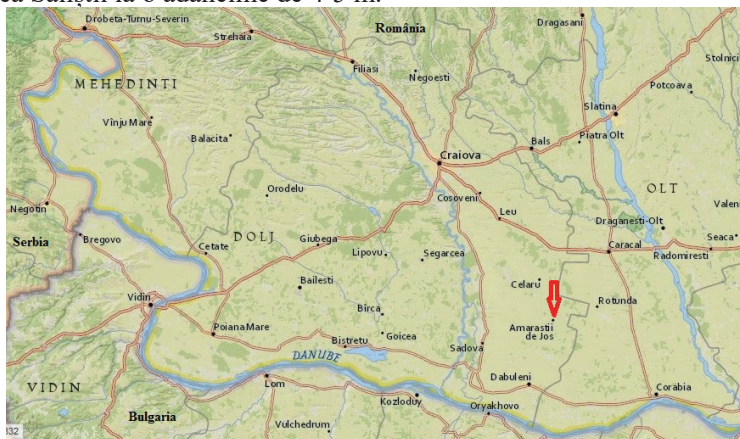

Figura 1. Localizarea comunei Amărăștii de Jos. Suport cartografic <http://map.cimec.ro/Mapserver/#>.

Administrativ, comuna Amărăștii de Jos a fost înființată în anul 1864 și a făcut parte din plasele Balta (1864-1873), Oltul de Jos-Balta (1887-1908), Dobrotești (1908-1912), Ocolu (1912-1941), Câmpul (1941-1943), Dioști (1943-1950) și Raionul Caracal

¹ Coteț 1957, p. 61.

²http://apmdjold.anpm.ro/upload/124380_Memoriu%20general%20PUZ%20com%20Amarastii%20de%20Sus.pdf.

(1950-1968). A fost formată din satele Amărăștii de Jos (1864-1896), Amărăștii de Jos și Praporu (1896-1965), Amărăștii de Jos, Ocolna, Odaia, Praporu (1965-1968). În momentul de față cuprinde satele Amărăștii de Jos, Ocolna și Prapor³.

Stadiul actual al cercetărilor și informațiilor istorice

Dumitru Tudor consemna faptul că în jurul localității **Amărăștii de Jos** „s-au descoperit trei locuri cu siliști: *Obârșia, Buciniș și Pisc. Din toate se scoteau cărămizi romane, ceramică romană, morminte și monede romane (Hadrian). Aici a fost o puternică așezare rurală romană.*”⁴

Tot la Amărăștii de Jos sunt menționate mai multe *siliști*: una Amărăști, una a Bucinișului, una a Piscului și mai multe măguri: Măgura Săpată, Măgura Vișei, Măgura cu Viță, Măgura Bășicuța⁵. Un alt loc este Bastelele⁶. Aceste informații sunt preluate de la Al. Odobescu care a prezentat descoperirile în **Antichitățile județului Romanai**⁷. Ceea ce este extrem de interesant și nebagat în seamă până acum, în lucrarea sa Odobescu menționa localizarea *siliștii Amărăști* astfel: „*siliștea Amărăști cade despre miază noapte de sat, pe vale, în depărtare, ca de 100 stânjeni de sat, pe proprietatea comunei*”⁸. Adică la nord de sat, pe terenul pe care am identificat 10 structuri de pământ, distanța fiind similară. Mai mult, Odobescu spune că „*întinderea celei dintâi siliști (a Amărăștiului) este de 15 pogoane*”.

Cum stânenul măsoară în Muntenia și Oltenia 1,96 m, rezultă că *siliștea Amărăști* se afla la cca. 1,96 m nord de sat, distanță ce ar trebui măsurată de la marginea vechii vetre a localității, așa cum a fost aceasta la sfârșitul secolului XIX. Fără a avea pretenția de a determina cu exactitate distanța, locul cu pricina se găsește astăzi între canalul betonat, ce înconjoară satul Amărăștii de Jos în partea sa de nord și pârâul Siliștea Veche. Cele 15 pogoane însumează o suprafață de 7,5 hectare, teren suficient de mare să cuprindă o structură militară (castru) și altele civile dezvoltate în jurul acestuia.

Dicționarul explicativ al limbii române⁹ dă următoarea explicație:

„**siliște** (est), **seliște** și **săliște** (vest) și **séliște** (vechi) f. (vsl. *seliște*, cort, locuință, curte, d. *selo*, moșie, ogor, d. *sîedeti*, a ședeia; bș. sîrb. *seliște*, loc unde a fost sat; rut. *séliște*, colonie, confundat de Români cu *siliște*, loc de luptă; pol. *siedliscze*, locuință. V. **sedelcă**). Locu (vatra) satului și (mai des) locu unde a fost un sat. *Olt.* Locu semănat din juru satului ori casei.” La **Prapor**, parte a localității actuale Amărăștii de Jos, au fost descoperite două monede: un *denarius* de la Traian și un *dupondius* de la Antonius Pius (se află la Muzeul din Caracal)¹⁰, iar din **Amărăștii de Jos**, provenind dintr-un tezaur de denari republicani descoperit în anul 1966 (din care se mai păstrează doar patru

³http://old.arhivelenationale.ro/images/custom/image/Elena/Inventare%20pdf_SJAN%20Dolj/Primaria%20comunei%20Amarastii%20de%20Jos_1938-1970.pdf

⁴ Tudor 1968, p. 337; Tudor 1978, p. 221; Poenaru-Bordea 1994, p. 61.

⁵ Popovici, Pălcău 2013, p. 64.

⁶ Lahovari 1900, vol. 1, p. 76; Popovici, Fălcău 2013, p. 78.

⁷ Odobescu 1889.

⁸ Odobescu 1877, p. 249.

⁹ Scriban 1939; DEX 1998, p. 986.

¹⁰ Tudor 1978, p. 225.

denari)¹¹ din 133/126-81 a. Chr. au ajuns la cabinetul numismatic al Academiei R.S.R. În punctul „La Măiag” la sud de localitate, pe o suprafață de un hectar a fost semnalată o mare cantitate de ceramică și materiale de construcție¹².

Situația descoperirilor arheologice de epocă romană din imediata vecinătate a localității Amărăștii de Jos.

În apropiere, la **Amărăștii de Sus**, „*vestigii romane se găsesc la „Siliștea Bascilor”. În punctul „Siliștea Veche” sunt multe cărămizi romane, cioburi romane și monezi, răspândite pe o suprafață de cca. 20h, desigur urmele unui vicus roman*”¹³.

În punctul „Polovnic” sunt alte urme romane (vârfuri de sulice din fier, săgeți, lespezi de pardoseală, cărămizi și monede romane)¹⁴.

În hotarul comunei, spre Radomir se află din nou cărămidă romană.

Pe teritoriul localității au fost descoperite diverse artefacte: statueta de marmură a lui Jupiter Dolichenus (se găsește la muzeul din Caracal), un denar de la Otho, unul de la Elagabal (221) și unul de la Filip Arabul. În punctul „Viile de Sus” a fost găsită o monedă republicană (135/126-85/83 a. Chr).

În punctul „C.A.P.” unde a fost descoperit și Jupiter Dolichenus se află vase și alte obiecte de proveniență romană¹⁵. Pe teritoriul acestei localități sunt consemnate două *villae rusticae*. Este o altă consemnare în literatură fără alte detalii¹⁶.

Punctele Bucinișul, Pisc, Polovinele, Măgura Viței, Măgura cu Viță, Măgura Săpată, Bășicuța sunt pe teritoriul administrativ al comunei Bucinișul, județul Olt¹⁷.

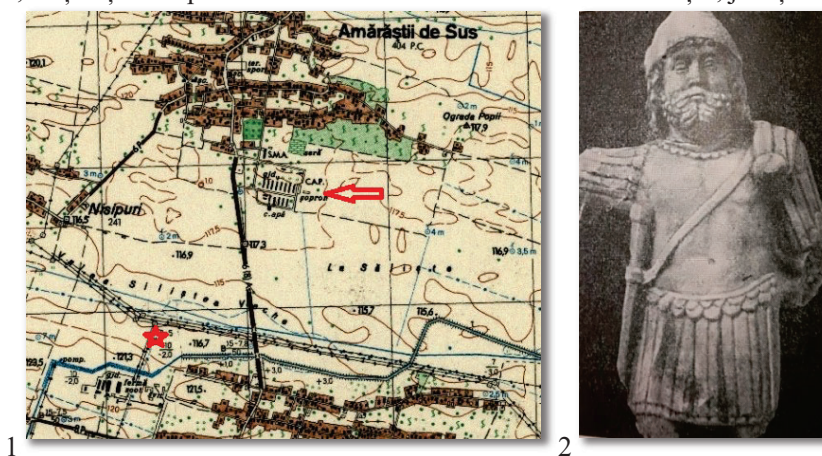

Figura 2. 1. Punctul „C.A.P.” de la Amărăștii de Sus. Suport cartografic.

<https://portal.geomil.ro/arcgis/home/webmap/viewer.html?webmap=cce134f4a9694d9>

¹¹ Tudor 1978, p. 25.

¹² Rădoescu, Hortopan 2010, p. 68.

¹³ Lahovari 1900; Tudor 1978, p. 222; Poenaru-Bordea 1994, p. 61.

¹⁴ Popovici, Pălcău 2013, p. 64.

¹⁵ Tudor 1978, p. 222.

¹⁶ Rădoescu, Hortopan 2010, p. 58.

¹⁷ Lahovari 1900, vol. 1, p. 111; Popovici, Pălcău 2013, p. 65.

faa353983fbc15635. 2. Statuia lui Jupiter Dolichenus descoperită la Amărăștii de Sus. Apud Tudor 1978, p. 380, fig. 108/4.

Vecin cu satul Amărăștii de Jos, în partea de vest, se află satul **Dobrotești**, pe teritoriul căruia, în punctul „*Piroianul*” a fost descoperit un denar de la Elagabal, iar din localitate provin vase ceramice romane¹⁸. În satul **Odaia** au fost descoperite monede de la Faustina a-II-a, Clodius Albinus, Septimius Severus, Caracalla, Severus Alexander ce se află la Muzeul din Caracal¹⁹.

La nord de Amărăștii de Sus, în satul **Zvorsca**, în locul „*Meterez*” a fost găsită ceramică romană²⁰.

Siturile din Lista Monumentelor Istorice ori Repertoriul Arheologic Național din zonă sunt:

- situl arheologic de la **Amărăștii de Sus**. Punctul „*Bujorana*” se află la 1,5 km nord-vest de localitatea Zvorsca. Aici s-au găsit numeroase materiale arheologice din epoca romană, sec. II-IV și din epoca bronzului²¹.

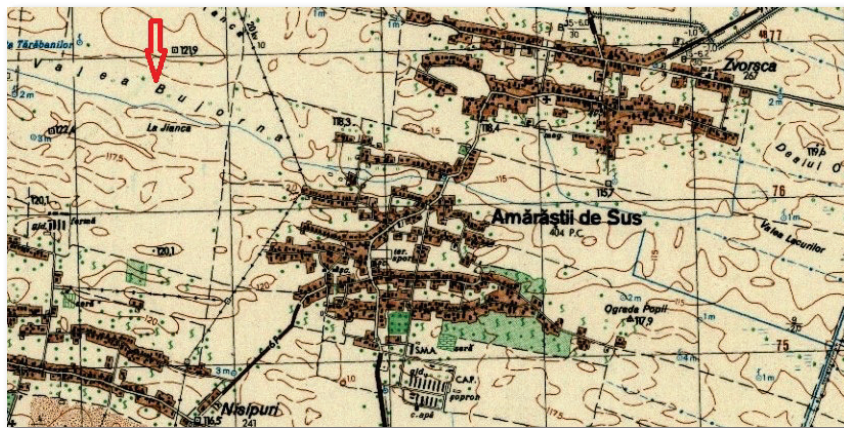

Figura 3. Harta cu zona în care se află situl de la Amărăștii de Sus „*Bujorana*” județul Dolj. Suport cartografic. <https://portal.geomil.ro/arcgis/home/webmap/viewer.html?webmap=cce134f4a9694d9faa353983fbc15635>.

- așezarea daco-romană de sec. III-IV de la **Prapor** - „*La Delnița*” și „*La Planiște*” **Amărăștii De Jos**. Situl arheologic se află aproximativ la 200 m sud de sat²². Cod LMI 2015 DJ-I-s-B-07910.

¹⁸ Tudor 1978, p. 224.

¹⁹ Tudor 1978, p. 225.

²⁰ Tudor 1978, p. 226.

²¹ <http://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=amarastii-de-sus-amarastii-de-sus-dolj-situl-arheologic-de-la-amarastii-de-sus-bujorana-cod-sit-ran-70682.01>

²² <http://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=prapor-amarastii-de-jos-dolj-asezarea-daco-romana-de-la-prapor-la-delnita-cod-sit-ran-70664.01>

Figura 4. Amplasarea siturilor romane „La Delnița” și „La Planiște” din comuna Amărăștii De Jos, jud. Dolj. Suport cartografic.

<https://portal.geomil.ro/arcgis/home/webmap/viewer.html?webmap=cce134f4a9694d9faa353983fbc15635>.

Vestigii reperate în urma unor periegeze de teren

- situl din punctul „Săpunari” localitatea Amărăștii de Sus se află în extravilan. Este amplasat în vecinătatea unui canal magistral de irigații având ca punct de reper un stăvilar. Zona este exploatată agricol, situl nu este marcat și nu este semnalat corespunzător²³.

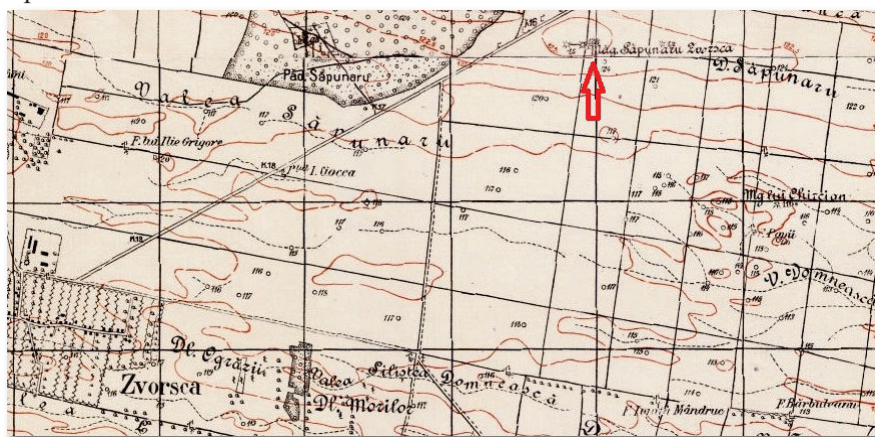

Figura 5. Harta cu localizarea sitului „Măgura Săpunaru” din satul Zvorsca. Suport cartografic <http://map.cimec.ro/Mapserver/#>.

²³ <http://alexisphoenix.org/gpssites.php>

Vestigii noi descoperite la Amărăștii de Jos în anul 2018

Contextul descoperirilor nu este unul foarte spectaculos. Se află în lucru un studiu despre așezările din a doua epocă a fierului din Oltenia de dinaintea cuceririi romane, ocazie cu care au fost verificate perimetrele administrative a numeroase comune din Oltenia cu ajutorul suportului cartografic oferit de *Google Map* în încercarea de a corela anumite informații din literatura de specialitate cu cele cuprinse pe planurile directe de tragere ale armatei.

Surprizele au apărut pe teritoriul comunei Amărăștii de Jos din județul Dolj și au constat într-un număr de 10 structuri vizibile destul de bine și a căror formă indică probabil epoca romană.

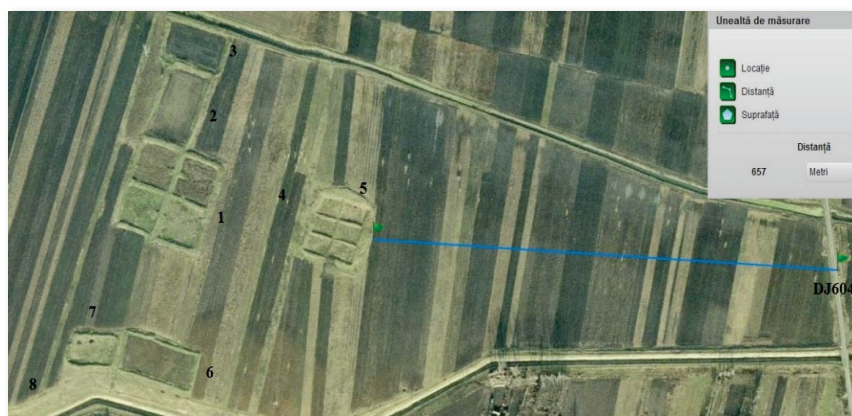

Figura 6. Localizarea noului sit roman de la Amărăștii de Jos, jud. Dolj.
<http://atlas.anpm.ro/atlas#>

Figura 7. Localizarea zonei sitului roman Amărăștii de Jos, jud. Dolj pe planuri directe de tragere. Suport cartografic.

<https://portal.geomil.ro/arcgis/home/webmap/viewer.html?webmap=cce134f4a9694d9faa353983fbc15635>

Structurile identificate se află la nord de satul Amărăștii de Jos, între grajdurile fostei ferme zootehnice și valea pârâului Siliștea Veche.

Prezența unor comunități umane în perioada romană pe aceste locuri este pe deplin justificată deoarece, din punct de vedere al bogăției și accesibilității sursei de apă, pe Valea Siliștei aceasta se află la o adâncime de cca. 4-5 m, așa cum reiese din Planul Urbanistic General al Comunei Amărăștii de Jos.

Figura 8. Fotografie făcută de pe drumul agricol spre castru (aflat pe partea stângă a drumului). Se poate observa traseul acestuia bine conturat în contrast cu lanul de grâu.

Foto C. N. Pătroi.

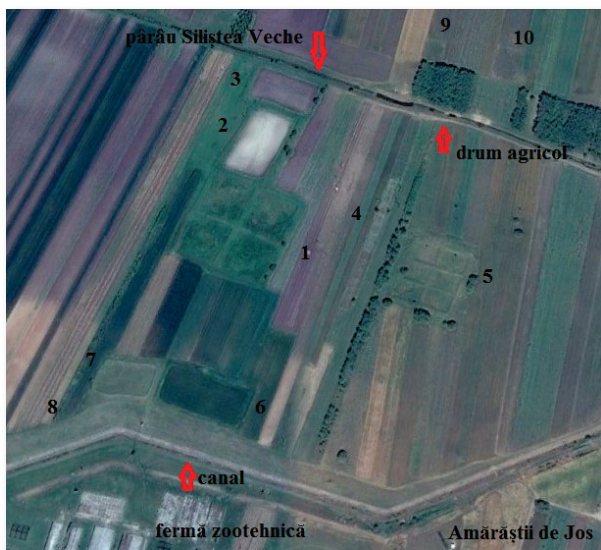

Figura 9. Localizare pe imaginea *Google Maps*, a zonei în care se află castrul roman rectangular de la Amărăștii de Jos, jud. Dolj și structurile din jurul acestuia. Suport cartografic *Google Maps*. **1** – castrul, **2-3** – structuri patrulate în partea de nord a

castrului. 4-5 structuri patrulate la est de castru. 6-7 structuri patrulate în partea de sud a castrului. 8 – val de apărare. 9-10 – structuri patrulate situate la nord de pârâul Siliștea Veche.

Structurile de construcție identificate

1. Castrul.

Cu o formă patrulateră bine conturată, acesta se află poziționat în mijlocul complexului identificat la Amărăștii de Jos, toate celelalte structuri raportându-se la acesta.

Dimensiuni date cu aproximație: Lungime – 120m, Lățime – 115m.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X - 431.606, Y - 274.227, punct 2 – X - 431.721, Y - 274.189, punct 3. X-431.682, Y-274.078, punct 4 – X - 431.563, Y-274.120.

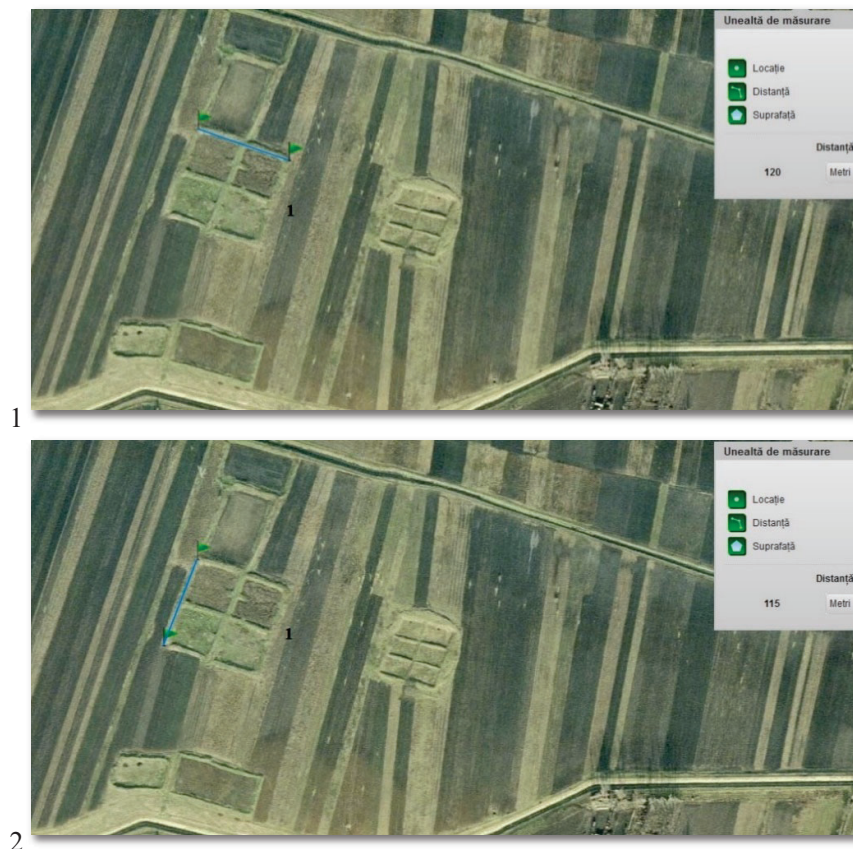

Figura 10. Dimensiuni castru (1). 1. Lungime. 2. Lățime. Măsurătoare realizată cu ajutorul suportului cartografic <http://atlas.anpm.ro/atlas#>.

Cu o formă aproape pătrată, acest castru nu este singular în România ca și tipologie. Astfel, la *Apulum* există o fortificație militară cu dimensiuni de cca. 440/440 m, la

Arutela (Călimănești, jud. Vâlcea) dimensiunile sunt de cca. 60/60 m, la Copăceni, județul Vâlcea, laturile sunt de cca. 64/64 m, la castrul de pământ de la Ilișua, Bistrița Năsăud laturile sunt de cca. 140/135 m, iar la castrul de pământ (I) de la *Tibiscum* laturile au dimensiuni de cca. 60/60 m²⁴. La *Romula* (Reșca, județul Olt), unul din cele două caastre avea forma pătrată (cu laturile de 100/100 m).²⁵ Cu formă rectangulară, acest castru de la Amărăștii de Jos seamănă cu cele din epoca Republicii (castrul *polybian*) a căror fațadă se afla spre răsărit, având astfel la est *porta praetoria*, la vest *porta decumana*, *porta principalis dextra* către sud și *porta principalis sinistra* către nord²⁶. *Porta Praetoria* și *Porta Decumana* se află pe laturile mai scurte ale castrului.

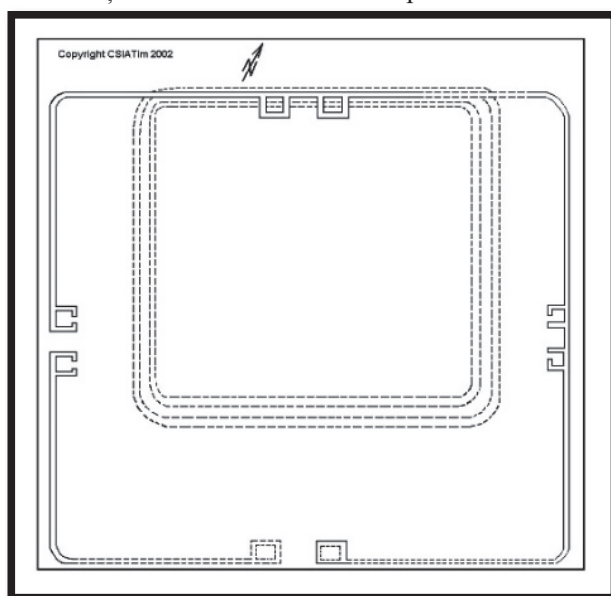

Figura 11. Planul castrului mic de pământ (I) și castrului mare de cărămidă, de la Tibiscum. Apud <https://tibiscum.uvt.ro/castrul.htm>.

Dar cea mai apropiată structură ca formă, asemănătoare celei de la Amărăștii de Jos, se află pe teritoriul localității Orțișoara, jud. Timiș, la sud-est de sat, în apropiere de marea fortificație de la Cornești, jud. Timiș. La Orțișoara dimensiunile laturilor sunt mai mari: cca. 176/170 m. Vezi **figura 40**.

5. Termele romane (?)

Structura numerotată cu numărul 5 pare a reprezenta o baie romană. Aceasta se află la o distanță de cca. 140 m est distanță față de castru. Planul unui astfel de edificiu este bine prezentat de către D. Tudor, cercetător care descrie o astfel de construcție romană ce prezintă, ca și în cazul de la Amărăștii de Jos, șase încăperi²⁷. Cele șase spații

²⁴ <https://tibiscum.uvt.ro/castrul.htm>

²⁵ Protase 2001, p. 127; Bunoiu 2011, p. 128, fig. 3.

²⁶ Tudor 1976, p. 140; Petolescu 1995, p. 63-73; Vlădescu 1983, p. 126-128.

²⁷ Tudor 1976, p. 125, fig. 46.

sunt: *Apodyterium* (vestiarul), *Caldarium* (bazinul cu apă caldă), *Frigidarium* (bazinul cu apă rece), *Laconicum* (încăperea cu abur puternic), *Palestra* (spațiul destinat exercițiilor fizice), *Tepidarium* (camera de transpirație prin aer cald).

Dimensiunile – Lungime 76 m – 3/18 m, Lățime 66 m – 2/33 m. Orientare: Nord-Sud.

La Bumbești-Jiu, termele se găsesc la 42 m sud de castru, la *Caput Stenarum*, Boița, jud. Sibiu termele sunt la 80 m și au dimensiunile 20/50 m²⁸. La Cătunele, jud. Gorj termele se găseau la nord-est de castru, în așezarea civilă, iar la *Praetorium I* (Copăceni, jud. Vâlcea) termele sunt la 50 m est de castru. La Slăveni o instalație de băi se află la cca. 90 m est față de castru²⁹.

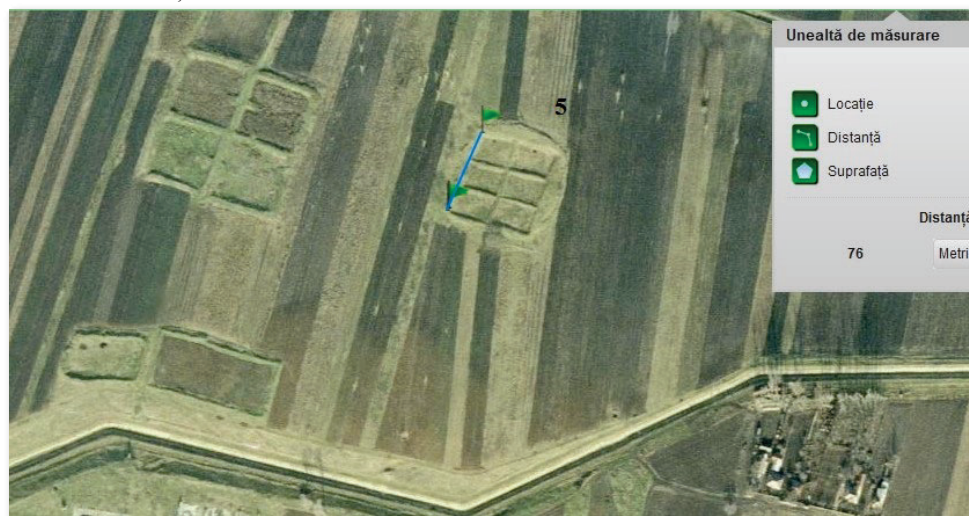

Figura 12. Dimensiuni **structura 5** (Terme (?)). Măsurătoare realizată cu ajutorul suportului cartografic <http://atlas.anpm.ro/atlas#>.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.860, Y-274.159, punct 2 – X-431.931, Y-274.137, punct 3 – X-431.899, Y-274.063, punct 4 – X-431.830, Y-274.085.

8. Valul de apărare (?)

Se află la sudul castrului și se poate observa în teren începând din zona construcțiilor nr. 6 și 7 și merge spre vest pe o distanță de cca. 544 m, distanță împărțită în trei segmente. Segmentul 1 – 155 m, segmentul 2 – 125 m, segmentul 3 – 264 m. Distanța de la ieșirea *Porta Decumana* la valul apărare (8) este de 175 m. Măsurătorile au fost realizate cu ajutorul platformei digitale Atlas Mediu ce aparține Agenției Naționale pentru Protecția Mediului³⁰.

²⁸ Tudor 1978, p. 314-315.

²⁹ Tudor 1978, p. 324.

³⁰ <http://atlas.anpm.ro/atlas#>.

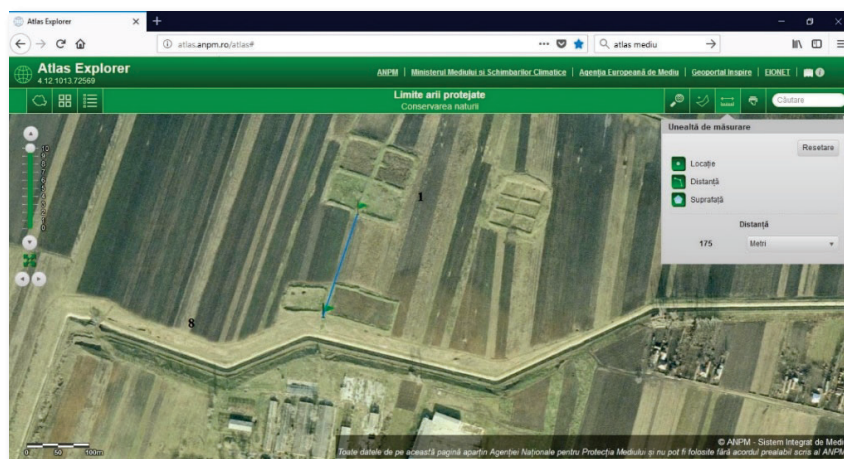

Figura 13. Distanța castru (1) – Val de apărare (8). Măsurătoare realizată cu ajutorul suportului cartografic <http://atlas.anpm.ro/atlas#>.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.226, Y-273.959, punct 2 – X-431.398, Y-273.889, punct 3 – X-431.532, Y-273.93, punct 4 – X-431.726, Y-273.887.

Figura 14. Valul de apărare.

Alte structuri neidentificate în prezent

Structura 2.

Dimensiuni: L -100 m, l – 62 m. Orientare – V-E.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.644, Y-274.315, **punct 2** – X-431.704, Y-274.299, **punct 3** – X-431.665, Y-274.213, **punct 4** – X-431.605, Y-274.228.

Structura 3

O posibilitate ar fi ca această structură patrulateră să fi aparținut unei *Cisterne* prezența acesteia în imediata vecinătate a castrului și termelor fiind explicabilă. Rolul său a fost probabil acela de a curăța apa de impurități. Dimensiuni: L-84 m, l-46 m. Orientare N-S.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.644, Y-274.380, **punct 2** – X-431.730, Y-274.352, **punct 3** – X-431.714, Y-274.303, **punct 4** – X-431.630, Y-274.330.

Structura 4

Dimensiuni: L -164 m, l – 14 m. Orientare N-S. Forma alungită a structurii oferă o ipoteză de lucru dacă ne raportăm la structuri asemănătoare din *orbis romana*. Dimensiunile construcției de la Amărăștii de Jos sunt modeste însă astfel de structuri de dimensiuni mult mai mari au fost descoperite în Asia Mică la Aphrodisia (273,80/85m) și Perge (234/34m) cea mai faimoasă fiind *Circus Maximus* din Roma, iar *Circul lui Maxentius* are o arenă cu dimensiunile de 400/84 m³¹. Dacă viitoarele cercetări arheologice confirmă această ipoteză că, aceasta va reprezenta o premieră în rândul descoperirilor de epocă romană din România.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.788, Y- 274.260, **punctul 2** – X-431.830, Y-274.230, **punctul 3** – X-431.764, Y-274.002, **punctul 4** – X-431.708, Y-274.000.

Structura 6

Dimensiuni: L -107 m, l – 48 m. Orientare V-E.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.587, Y-273.985, **punct 2** – X-431.686, Y-273.955, **punct 3** – X - 431.680, Y-273.911, **punct 4** – X-431.572, Y-273.937.

Structura 7

Dimensiuni L – 66 m, l – 38 m. Orientare V-E.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.509, Y-273.987, **punct 2** – X-431.570, Y-273.980, **punct 3** - X-431.560, Y-273.942, **punct 4** – X-431.494, Y-273.950.

Structura 9

De formă patrulateră și orientare nord-sud, această structură este perpendiculară pe pârâul Siliștea Veche și se află amplasată la nord de acesta, în imediata apropiere a apei. Dimensiuni L – 26 m, l – 20 m.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.854, Y- 274.439, **punct 2** – X-431.878, Y-274.432, **punct 3** – X-431.881, Y-274.388, **punct 4**- X-431.845, Y-274.399.

³¹ Tudor 1976, p. 92-93, fig. 31.

Structura 10

Are formă patrulateră, fiind perpendiculară pe pâraul Siliștea Veche și se află amplasată la nord de acesta, în imediata apropiere. Este paralelă cu **structura nr. 9** fiind situată la cca. 60 m est de aceasta. Dimensiuni L – 42 m, l – 30 m. Orientare N-S.

Coordonate Stereo 70: punct 1 – X-431.964, Y-274.430, **punct 2** – X-431.995, Y-274.419, **punct 3** – X-431.985, Y-274.364, **punct 4** – X-431.940, Y-274.377.

Periegheza la Amărăștii de Jos din data de 05.06.2018

Urmare a stabilirii cadrului teoretic și geografic în care se află noile structuri identificate pe teritoriul comunei Amărăștii de Jos, în data de 05.06.2018, am făcut o deplasare în teren.

Figura 15. Localizarea structurilor romane la Amărăștii de Jos, județul Dolj, identificate în iunie 2018, pe planurile directe de tragere. Suport cartografic <https://portal.geomil.ro/arcgis/home/webmap/viewer.html?webmap=cce134f4a9694d9faa353983fbc15635>.

Urmând pista oferită de hărțile Google, am identificat în teren ceea ce se observă cu ajutorul tehnologiei.

Ca o paranteză, la ieșirea din Amărăștii de Sus, pe partea dreaptă a drumului, unde se află situl roman din punctul „C.A.P.” terenul este acoperit de deșeuri menajere (o groapă de gunoi locală realizată ad-hoc). La cca. 650 m distanță de drumul județean **DJ 604** Amărăștii de Sus – Amărăștii de Jos, se află prima structură identificată pe hartă cu **nr. 5** și considerată de prezentul autor, la nivelul documentării o structură cu funcțiune de therme. Totuși dimensiunile construcției sunt deosebit de mari. Împărțită în șase încăperi, așa cum se observă pe hartă, în teren se observă aceeași asemănare.

Figura 16. Fotografia **structurii nr. 5** de la Amărăștii de Jos. Foto C. N. Pătroi 2018.

Un fapt curios este acela că în două din cele șase încăperi (cele corespunzătoare *Caldarium* și *Laconium*, dacă este vorba de băi romane) să se afle două bazine circulare cu diametrul de cca. 3 m, parțial acoperite de vegetație, însă destul de vizibile și care par totuși a fi structuri moderne și pe care nu le-am studiat mai mult.

Un alt element interesant, descoperit la sud de structura **nr. 5**, în imediata apropiere a acesteia, probabil parte componentă a sa, este o altă structură patrulateră de mici dimensiuni (1,50x1,20 m) ce pare a fi un bazin de distribuție. La partea superioară a acestui bazin se află trei orificii circulare prin care ies trei olane (unul central și două în colțuri), iar la partea inferioară, pe latura din spate se află un orificiu circular cu dimensiuni mai mari prin care probabil se aducea apa care apoi se distribuia spre încăperile **structurii nr. 5**. Deși se încadrează tipologiei unei construcții cu destinație de baie, așa cum au existat în perioada romană, rămâne un semn de întrebare asupra materialului din care sunt realizate elementele acestui mic bazin. Pare a fi totuși o structură modernă. Privind schema unui apeduct (fig. 19. 3), realizată de către D. Tudor, această structură mică, patrulateră, se poate identifica cu cea numerotată pe schemă cu nr. 1³². Dacă mergem pe acest fir, în imediata apropiere putem presupune că există un *Castellum (ad muros)* care poate fi una dintre structurile patrulatere (**nr. 2**, **nr. 3**) de la nord de castru. La sud de această structură, în momentul periegezei, era o cultură de floarea soarelui iar prin arătura proaspătă s-au putut observa bucăți mici de cărămizi.

³² Tudor 1976, p. 117, fig. 42.

Figura 17. Fotografia **structurii nr. 5** de la Amărăștii de Jos, detalii din cele două încăperi (**1** și **2**) în care se găsesc bazine circulare. Foto C. N. Pătroi 2018.

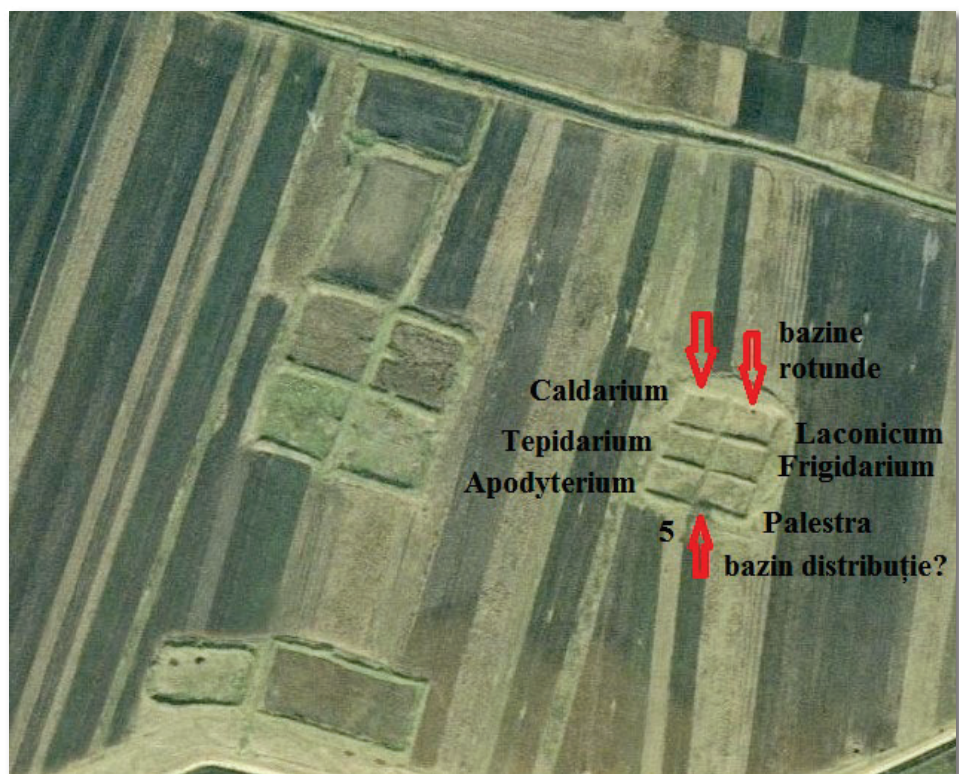

Figura 18. Posibile terme și elementele componente așa cum apar la D. Tudor suprapuse peste **structura nr. 5** identificată la Amărăștii de Jos. Vezi Tudor 1976, p. 125, fig. 46. Schiță realizată de C. N. Pătroi având ca suport cartografic <http://atlas.anpm.ro/atlas#>.

1

2

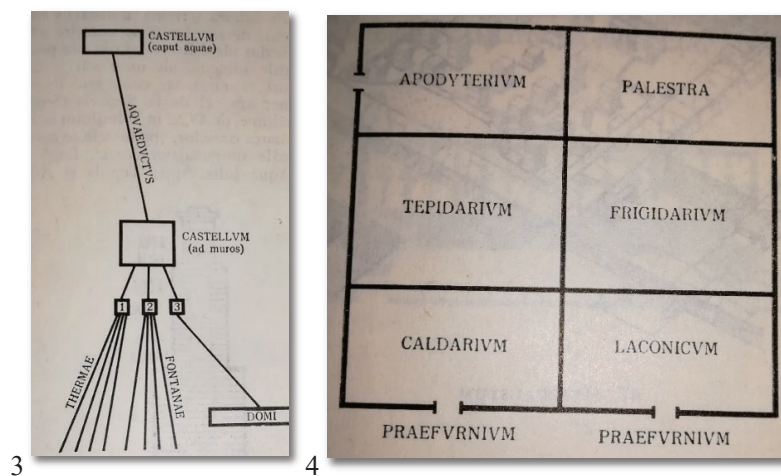

Figura 19.1-2. Un posibil bazin de distribuție localizat la sud de **structura nr. 5**, în imediata apropiere. Foto C. N. Pătroi 2018. **3.** Schema unui apeduct. Apud Tudor 1976, p. 117, fig. 42. **4.** Elementele unei băi romane. Apud Tudor 1976, p. 125, fig. 46.

Lăsând în urmă **structura nr. 5** m-am deplasat spre stânga acesteia cca. 130 m, spre grupul central de construcții, despre care pornisem cu ipoteza că reprezintă un castru și câteva *villae rusticae*. Structura centrală, notată pe hartă cu **nr. 1** (posibil castru), este încadrată, atât la nord cât și la sud, de câte două structuri patrulatere. Cele de la partea de nord, notate cu **nr. 2** și **nr. 3**, sunt poziționate paralel (**nr. 3**), respectiv perpendicular (**nr. 2**) pe latura de nord a castrului, de o parte și de alta a unui posibil drum ce iese din acesta, la o distanță de cca. 150 m de latura lui de nord.

Cele două structuri din partea de sud a castrului sunt lipite de acesta, sunt poziționate orizontal și situate de o parte și de alta a unui posibil drum ce iese din castru. Sunt numerotate cu **nr. 6** și **7**. De menționat faptul că după cele două structuri urmează o porțiune de cca. 10 m de teren liber după care parcela de pământ este separată de sat și de ferma zootehnică din apropiere de un canal de irigații betonat prevăzut cu un pod de metal.

Revenind la **structura nr. 1**, în momentul când am ajuns la fața locului am constatat că mă aflu în fața unei structuri masive din pământ similară altor caste de pământ din perioada romană. Se păstrează foarte bine laturile exterioare, care au la bază o grosime de cca. 8 m și la partea superioară cca. 4 m.

Laturile de nord și sud ale castrului măsoară cca. 120 m, iar cele de est și vest cca. 115 m. Pe mijlocul fiecărei laturi se află porți de acces, astfel de întreruperi constatându-se și pe colțuri. Măsurat, cu pasul, pornind de la mijloc, aceste spații se poziționează la distanțe egale.

În interiorul **structurii nr. 1** cele două căi de acces împart suprafața castrului în patru carouri mari care la rândul lor sunt structurate, cu ajutorul unor laturi interioare de câțiva metri, în alte mici forme. Linia mediană a castrului, dispusă orizontal, se

întrerupe în două locuri formând căi de acces pe direcția nord-sud între cele patru mari carouri.

Datorită vegetației mult prea abundente ce avea uneori înălțime și de peste 1 m, nu am putut coborî în interiorul fiecărui compartiment.

În fotografia din fig. 20/1, se observă laturile de nord și est ale castrului, iar în fotografia fig. 20/2 se poate observa, în prim plan, zona de mijloc a castrului, cu tot cu segmentarea interioară, iar în plan secund, înaintea copacilor de la linia orizontului, delimitările **structurilor 6 și 7** de pe plan.

Figura 20. 1. Vedere asupra castrului spre colțul de nord-est. 2. Vedere în interiorul castrului din colțul de nord-est. Foto C. N. Pătroi

Figura 21. Fotografie făcută de pe latura de nord a castrului, din partea stângă, spre suprafața interioară de nord-est a castrului. Foto C. N. Pătroi.

Când am vorbit despre castru am menționat faptul că acesta este împărțit în patru mari suprafețe patrulate, identice. În fig. 21, pe fotografia suprafeței interioare delimitate de laturile de nord și est se poate observa, la jumătate, un intrând care merge până spre limita spațiului liber ce se observă în plan secund pe latura mediană. Aceeași situație o întâlnim și în celelalte suprafețe interioare ale castrului, aspect ce se poate vedea destul de bine și pe fotografia din satelit.

Figura 22. Fotografie făcută de pe latura de nord a castrului, din mijloc, pe axa nord-sud a castrului. Foto C. N. Pătroi.

În fotografia din fig. 22 se poate observa compartimentarea identică a interiorului castrului iar în plan secundar structurile **nr. 6** și **nr. 7** care sunt poziționate de o parte și de alta a drumului ce iese din castru pe direcția nord-sud.

Figura 23. Vedere spre laturile de sud și est ale castrului privind din mijlocul castrului. Foto C. N. Pătroi.

În mijlocul castrului, din punctul în care se intersectează axele nord-sud și est-vest, am realizat o fotografie spre laturile de sud și est, fotografie (fig. 23) pe care se observă simetria în ceea ce privește compartimentarea interioară. Copacii din prim plan din fotografie sunt amplasați pe traseul laturii de est a castrului, cel de sus găsimu-se chiar la colțul în care se intersectează cele două laturi.

Figura 24. Fotografie realizată de la mijlocul laturii de sud a castrului, cu vedere spre laturile de est și nord. Foto C. N. Pătroi.

În fig. 24 se observă latura de est a castrului, copacul din prim plan fiind situat chiar pe mijlocul laturii, iar în plan secund, mijlocul laturii de nord este marcat de cei doi copaci.

Figura 25. Fotografie pe latura de vest a castrului spre direcția nord. Foto C. N. Pătroi.

În fotografia din fig. 25 se poate observa traseul laturii de vest a castrului. În partea dreaptă a laturii ne aflăm în interiorul castrului, vegetația fiind diferită și mai înaltă și având culoarea verde, în contrast cu vegetația galbenă de pe latură și cu cultura de grâu ce se poate observa în stânga fotografiei, spațiu care se găsește în exteriorul castrului.

Figura 26. Fotografie făcută de pe latura de sud a castrului spre structurile nr. 6 și nr. 7. Foto C. N. Pătroi.

Aflat pe latura de sud a castrului am realizat o fotografie spre structurile **nr. 6** și **nr. 7** care se văd destul de bine, pe fotografie putând fi observată și limita dintre cele două structuri printre care putea trece un drum. Cum am mai spus, acest drum se poziționează pe axul nord-sud iar la capătul de sud se termină într-un canal de irigații betonat, construit în perioada comunistă și peste care se găsește un pod din fier. (vezi fig. 26)

La cca. 130 m sud de castru se găsesc două structuri patrulatere de dimensiuni diferite. Cea din partea stângă de pe plan, denumită **structura nr. 7** are dimensiuni mai mici și se poziționează orizontal față de latura de sud a castrului. Cea din partea dreaptă, cu dimensiuni mai mari și numerotată cu **nr. 6**, este singura din întreg complexul de la Amărăștii de Jos care are cultivată o cultură agricolă, în cazul de față fiind vorba despre grâu.

1

2

Figura 27. 1. Fotografie făcută de pe marginea structurii **nr. 7** spre structura **nr. 6** (cea cultivată cu grâu). 2. Fotografie cu structura **nr. 7** în prim plan și structura **nr. 6** în plan secundar. Foto Catălin Marghescu.

Figura 28. Spațiul/drumul dintre **structurile 6** (stânga) și **structura 7** (dreapta). Foto C. N. Pătroi.

Până în acest moment am prezentat structurile aflate în partea de sud a castrului și până la canalul de irigații care separă satul de acestea. La nord de castru, lipită de acesta, se poziționează **structura nr. 2**, orientată nord-sud, iar peste aceasta se găsește **structura nr. 3** așezată orizontal și paralel cu castru, cu orientare vest-est. Ambele structuri **nr. 3** și **nr. 2** se află în stânga drumului ce iese din castru pe latura de nord.

1

2

Figura 29. 1. Fragment dintr-o cărămidă, iar în sol se observă urme de arsură. 2. Urme de activități contemporane legate de creșterea animalelor identificate în **structura nr. 3**. Foto C. N. Pătroi.

Figura 30. Fotografia **structurii nr. 2** făcută de pe latura de nord a castrului, din apropiere laturii de vest a acesteia. Foto C. N. Pătroi.

În **structura nr. 3** am găsit câteva fragmente de cărămidă ce par a proveni din perioade mai vechi (posibil perioadă romană) și urme de arsură. Activitățile contemporane sunt prezente și consemnate prin urme circulare similare celor din fotografia din fig. 29/2 care sunt rezultate în urma turnării pe loc a unor recipiente circulare din beton folosite pentru a se adăpa animalele (în special capre și oi), numite popular troc. Probabil această structură a fost folosită de localnici pentru a-și ține animalele, urme ale prezenței acestora fiind destul de consistente în interiorul **structurii nr. 3**.

Activități cotidiene ale locuitorilor din zonă sunt consemnate în **structurile nr. 6** (cultură de grâu) și **structura nr. 3** (probabil staul pentru animale).

Figura 31. Fotografie cu interiorul **structurii nr. 3** de la Amărăștii de Jos realizată din colțul format de laturile de nord și vest. Foto C. N. Pătroi.

Se poate observa pe fotografia din fig. 32 că **structura nr. 3** prezintă un pasaj de trecere (poartă, intrare) pe latura de vest, înainte de colțul din partea de nord-vest (plan apropiat, dreapta jos pe fotografie) fapt ce a ușurat accesul animalelor în perioada contemporană, dar care a fost folosit probabil și în perioada veche a **structurii nr. 3** ca și cale de acces în/și dinspre această construcție a cărei destinație nu o pot intui deocamdată. Pentru a exemplifica acest tip intrare/ieșire (poartă) identificat la structurile patrulare de la Amărăștii de Jos, se poate studia și fotografia de la fig. 33 care surprinde cum latura de vest a **structurii nr. 7** este întreruptă.

Figura 32. Structura nr. 7 fotografiată din colțul de nord-vest. Foto C. N. Pătroi.

Structurile 9 și 10, aflate la nord de pârâul Siliștea Veche, nu am putut să le vedem cu ocazia acestei periegeze deoarece nu am găsit loc de trecere peste apă, iar pentru a putea ajunge la acestea trebuia să ajungem din nou la drumul județean și să avansăm pe partea dreaptă a pârâului.

Deși perioada în care am făcut această deplasare în teren, luna iunie, nu este cea mai bună pentru a ieși în teren datorită vegetației abundente, a culturilor agricole ajunse aproape de maturitate (grâu, lucernă, etc) și a temperaturilor ridicate din jurul prânzului (am stat în teren între orele 10-14), ceea ce am identificat pe hărțile satelitare se găsește în teren.

Minusul este reprezentat, evident, de puținele materiale văzute în sol (cărămidă, ceramică, etc.) care să ne permită să avansăm și alte date legate de perioada de când datează acest complex de construcții de la Amărăștii de Jos din județul Dolj. Fără

îndoială, un diagnostic intruziv, în fază inițială, ar putea aduce și primele elemente cronologice.

Un alt aspect pe care l-am sesizat este acela că terenul are o pantă lină ce coboară dinspre **structurile nr. 6 și nr. 7**, poziționate la sud de castru, spre castru, ca după acesta, celelalte două structuri **nr. 2 și nr. 3** de la nord de castru, să se afle pe un teren plan.

O discuție la Primăria Amărăștii de Jos trebuie realizată pentru a afla și alte informații despre zona în care se găsește întreg complexul, dacă a avut o destinație specială în perioada comunistă (agricultura, creșterea animalelor, sistem de irigații etc.) și care este statutul juridic actual al terenurilor. Culturile agricole diferite, de mici dimensiuni, văzute în jurul structurilor antice, sugerează existența unor terenuri aparținând unor persoane fizice.

Discuții

Cred că noile structuri identificate la Amărăștii de Jos, județul Dolj sunt în concordanță cu consemnările din *Tabula Peutingeriana* care menționează că între *Pelendava* și *Romula* se află *Castra Nova* (*Castris Novis* în Ablativ). Aici este acel loc, la Amărăștii de Jos. Din punct de vedere administrativ, zona în care se află comuna Amărăștii de Jos, a fost inclusă imediat după cucerirea romană, în provincia Moesia Inferior. Perioada este cuprinsă între anii 101-118 p. Chr., iar după anul 118 împăratul Hadrian organizează provincia Dacia³³.

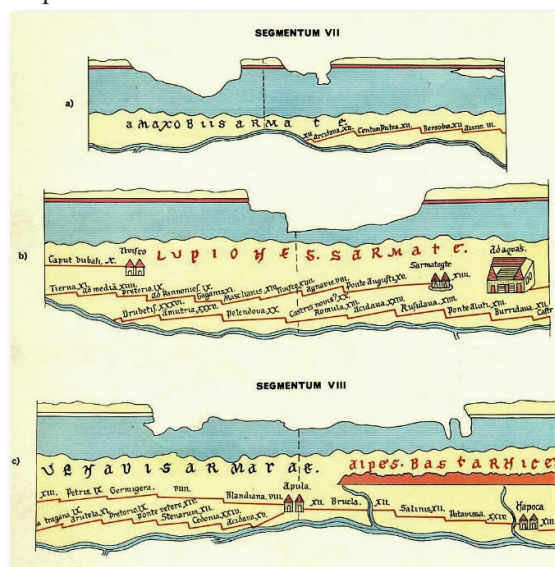

Figura 33. Toponime ale localităților/castrelor din Dacia romană din secolele II-IV d.H. consemnate în *Tabula Peutingeriana*, hartă păstrată pe o copie din sec XI-XII.

Segmentele VII și VIII. Vezi punctul b.

Apud <https://sites.google.com/site/cetatidindobrogea/home/tabula-peutingeriana>

³³ Gudea, Găzdac 2006, p. 11-46; Benea 2012, p. 104.

Cele două mari căi de acces de la Dunăre spre nord, în interiorul Olteniei și spre munți, ce tranzitează Câmpia Olteniei pe axa nord-sud, sunt date de râurile Olt (*Alutus*) și Jiu (*Rhabon*). Salba de castre romane identificate de-a lungul celor două artere, mai multe pe Olt, mai puține pe Jiu, este bine cunoscută. Mai mult sau mai puțin cercetate ori localizate în teren, aceste castre marchează și direcțiile de acțiune ale armatei romane în Oltenia în momentul războaielor din anii 101-102, 105-106. Bine poziționat în teritoriu, atât strategic, cât și economic (de verificat pe viitor dacă *Drumul sării* ce trece prin zonă a existat și în Antichitate), între cele două linii de castre de pe Jiu și Olt, se află și un castru intermediar (sau de interior), ce face legătura dintre linii și anume *Castra Nova* care este la Amărăștii de Jos. Fără a putea răspunde de pe acum și cu alte dovezi (în afara formei sale și a materialului din care a fost construit) întrebării dacă această fortificație este una timpurie și a fost edificată și folosită încă din timpul războaielor de către împăratul Traian, ținând legătura dintre cele două linii de înaintare din Câmpia Olteniei, ori este un castru ulterior cuceririi, prin poziția sa geografică, *Castra Nova* putea fi punctul care făcea ca cele două colane de fortificații romane să fie flexibile și legate între ele. Dacă a fost folosit doar ca și castru de interior, după perioada cuceririi dacilor, rolul său a fost unul de apărare a unor căi comerciale și de comunicare, iar dacă necesitățile militare o cereau, prin situarea la distanțe aproximativ egale între cele două axe cu fortificații, putea direcționa sprijin în orice direcție.

Localizarea *Castra Nova* la Cacaletți, fost sat din județul Dolj, își are punctul de pornire la începutul secolului XX când, în Marele Dicționar Geografic al României³⁴, este exprimat acest punct de vedere. Acest castru din *Tabula Peutingeriana* s-ar fi poziționat pe „*calea rumană de la Drobetis la Romula*”. Argumentul ar fi fost dat de existența la nord de sat a unui număr de 10 mături (Măgura Mică, Măgura Cornii, Măgura Bardii, Măgura Purcelii etc.) cu morminte, din care *Movila Jidovilor* este cea mai mare. Aici au fost văzute oase mari și olane de lut prin care trece apa.

Un alt argument ar fi acela din *Tabula Peutingeriana* care arată: „*Castris Novis XIX millia pasusum*”. Autorii Marelui Dicționar Geografic al României considerau că la Cacaletți este locul în care se află castrul ca urmare a măsurării distanței plecând de la *Pelendava*³⁵.

Dumitru Tudor, în capitolul dedicat castrelor romane din Oltenia, la punctul 10 vorbește în aproape cinci rânduri despre castrul *Castra Nova*. El considera că așezarea trebuie identificată pe valea pârâului Teslui și nu la Giorocu Mare – Castranova, fost sat Cacaletți, din județul Dolj³⁶. Dumitru Tudor presupune și o *castra vetera* în sens cu toponimicul.

Există și alte opinii potrivit cărora *Castra Nova* se află fie la Drăgănești-Olt, fie la Slăveni, jud. Olt³⁷.

O prezentare recentă asupra toponimului *Castra Nova* a făcut și C.C. Petolescu, ocazie cu care a reluat ipotezele mai vechi și mai noi legate de localizarea acestui

³⁴ Lahovari 1900, vol. 3, p. 101.

³⁵ Lahovari 1900, vol. 2, p. 225.

³⁶ Tudor 1978, p. 271.

³⁷ Petolescu 1973, p. 729-731; Hortopan 2006, p. 49.

castru³⁸. Autorul consideră, prin prisma descoperirilor recente de la Răcari, jud. Dolj, că toponimul se referă la reconstrucția din piatră a unui castru. „*It was rebuilt in stone, under Traian or Hadrian –may explain toponym Castra Nova*”.

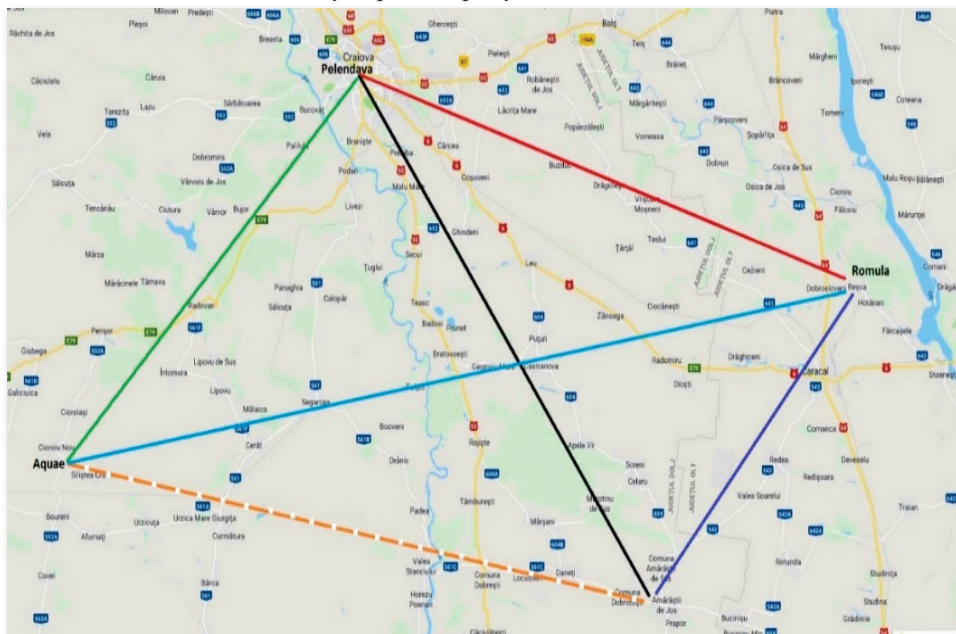

Figura 34. Amplasarea pe harta administrativă a Olteniei a unor centre administrative din perioada romană: *Aquae* (Cioroiul Nou), *Pelendava* (Craiova), *Romula* (Reșca), *Castra Nova* (Castranova) și a itinerariilor dintre punctele respective, în raport cu structura de la Amărăștii de Jos.

Pe harta alăturată (fig. 35) se poate observa destul de ușor că localizarea *Castra Nova* în punctul Giorocul Mare-Cacaleți, azi Castranova, ar plasa castrul pe un traseu direct și scurt, *Aquae*-*Romula*. Totuși, în teren, în acele locații propuse nu se află castrul.

Propunerea lui D. Tudor că punctul *Castra Nova* s-ar fi aflat la jumătatea traseului dintre *Pelendava* și *Romula*, conform *Tabulei Peutingeriana*, ar plasa castrul pe traseul cel mai scurt dintre cele două orașe și anume în zona Teslui.

Consider că până în momentul de față cei care s-au aplecat asupra localizării în teren a sitului *Castra Nova* au pornit de la calcule legate de cele mai scurte itinerarii posibile între *Pelendava*, *Romula* și așezarea rurală *Aquae*, considerând că mijlocul traseelor ar fi punctul în care să fie plasat castrul chiar dacă în teren acesta nu a fost descoperit. Numeroase materiale ceramice de perioadă romană din zonele respective au constituit argumente suficiente pentru acele propuneri.

Descoperirile de la Amărăștii de Jos ar pune acest nou punct în zona de mijloc dintre *Pelendava*-*Romula*, *Sucidava* și *Aquae*, fiind acel centru al unui perimetru cu o

³⁸ Petolescu 2010, p. 72-73.

suprafață mult mai mare. Studiind întinderea teritoriului rural al *Sucidavei* și al *Romulei*, se poate observa că descoperirile de la Amărăștii de Jos se află la granița dintre cele două orașe.

În ultimul deceniu, din datele pe care eu le cunosc, au existat două momente prielnice de identificare a acestor structuri de la Amărăștii de Jos din județul Dolj. Primul moment este legat de perieghezele realizate de către Muzeul Olteniei din Craiova prin arheologul Florin Ridiche, în colaborare cu firma Alexis Project din Filiași, care au avut ca scop identificarea în teren și cartarea siturilor din Lista Monumentelor Istorice și Repertoriul Arheologic Național din județul Dolj și a avut loc în anul 2008. Atingându-și obiectivele propuse, această periegheză nu a dus la localizarea structurilor noi care fac obiectul prezentului studiu.

Al doilea moment a constat în periegheza realizată de către Muzeul Orașului Caracal, prin arheologul Sabin Popovici, pe teritoriul comunei Bucinișul, județul Olt, în anul 2013, ocazie cu care au fost semnalate o serie de descoperiri aparținând perioadei romane. Din păcate, această periegheză a avut ca prioritate partea de est a comunei, mai puțin vestul său, spre Potopin și comuna Amărăștii de Jos³⁹.

La acest moment al studiului prealabil unor cercetări arheologice viitoare care să stabilească veridicitatea propunerilor, consider că informațiile prezentate oferă specialiștilor în arheologia epocii romane destule argumente ca să redeschidă discuțiile referitoare la localizarea în teren a castrului *Castra Nova* la Amărăștii de Jos în județul Dolj. Zona limitrofă castrului este plină în vestigii din perioada daco-romană fapt ce îndrumă spre o astfel de ipoteză.

În Oltenia, pe râul Jiu, au fost semnalate șapte castre: Craiova (*Pelendava*), Răcari, județul Dolj, Pinoasa-Vârțu (cu dimensiuni de 150x120 m), Cătunele, Bumbești-Jiu – castrele Vârțopu și Pleșa (ce au funcționat concomitent) și Pleșa-Porceni, în județul Gorj⁴⁰.

Referitor la castru, prin dimensiunile sale (120x115 m) se apropie mai mult de forma pătrată. Se pare că acest tip este destul de rar întâlnit, în epoca imperială fiind preferate castrele cu formă dreptunghiulară, dacă ținem cont de descoperirile existente și de tratatul lui Hyginus, *De munitionibus castrorum*⁴¹.

Cele mai apropiate analogii ale castrului de la Amărăștii de Jos le găsim la Cătunele, jud. Gorj⁴² unde a fost identificat un castru de pământ cu dimensiunile de 114x156 m, iar la 150 m est de colțul de sud-est al castrului se află termele romane⁴³. La cca. 100 m est de colțul de nord-est al castrului de la Cătunele sunt fundațiile și instalațiile de încălzire a termelor⁴⁴. La Amărăștii de Jos în județul Dolj, castrul are dimensiunile de 120x115 m, iar termele sunt situate tot la est de castru la cca. 130 m.

Un alt castru de pământ similar a fost descoperit tot în județul Gorj, la Vârțop. Se pare că avea dimensiunile de 115x126 m iar valul a fost înalt de 2 m și lat de 14 m

³⁹ Popovici, Fălcău 2013.

⁴⁰ Protase 2001, p. 132-133.

⁴¹ Vlădescu 1994, p. 261-262.

⁴² Vlădescu 1994, p. 272; Gudea, Găzdac 2006, p. 37, taf. 2, A7.

⁴³ Petolescu 1986, p. 156.

⁴⁴ Marinoiu 2004, p. 137.

și datează din vremea războaielor dacice⁴⁵. Acest tip de castru identificat la Amărăștii de Jos este specific perioadei lui Traian când pe teritoriul Daciei au fost ridicate castru cu incinta de pământ precum cele de la Slăveni, jud. Olt, Bumbești, Vârtop, Pleșa-Porcenii, județul Gorj⁴⁶.

La Amărăștii de Jos se află probabil un castru de pământ din interiorul provinciei a cărui funcție a fost aceea de castru de marș, ori castru provizoriu datând din perioada războaielor de cucerire și probabil fără o fază ulterioară de piatră⁴⁷. În timpul periegezei de la Amărăștii de Jos nu am identificat urme de zidărie în zona castrului.

Castrul de la Amărăștii de Jos și numeroasele structuri din jurul său presupun și existența unui *vicus militar* în apropiere care se dezvoltă pe laturile de nord și sud ale castrului. În Dacia romană sudcarpatică sunt atestate astfel de așezări, printre cele mai însemnate fiind cele de la *Drobeta* și *Romula* precum și cele de la *Acidava* (Enoșești, jud. Olt), Bumbești-Jiu, jud. Gorj, Slăveni, jud. Olt, Răcari, jud. Dolj⁴⁸, etc.

Evident, noile realități istorice și geografice din perioada romană, atrag după sine și o reconfigurare a drumurilor principale și secundare din Oltenia. Fără îndoială, rețeaua drumurilor din provincia Dacia a fost centrată în principal pe cursul Dunării în raporturile sale cu celelalte provincii ale imperiului.⁴⁹ Un prim aspect este acela că pentru zona geografică dintre Jiu și Olt din Oltenia, în afara unui drum principal, cunoscut, ce leagă *Sucidava* de *Romula*, drumurile secundare menționate urmăresc câteva trasee ce nu tranzitează localitatea Amărăștii de Jos, deși descoperiri arheologice de perioadă romană în zonă sunt numeroase. Un traseu secundar ar pleca din Corabia spre Bechet, prin Orlea, Gura Padinii, Grojdibodu, Hotaru, Ianca, Dăbuleni, Bechet, apoi ar urca spre *Pelendava* (Craiova) prin Lișteava (unde se pare că a fost semnalată o cetate în punctul „Ogrin”) și nu prin Marotinu de Sus, Castranova, Puțuri, Leu, Cârcea⁵⁰. Acesta din urmă traseu este continuarea căii ce vine de la Amărăștii de Jos.

Dacă a existat o cale de acces de la Bechet (unde a fost identificat un castru), prin Lișteava, spre *Pelendava*, aceasta a trecut mai degrabă prin zona Locusteni⁵¹ (bogată în vestigii de perioadă romană), Rojiște, Bratovoiești.

Un alt drum, nesigur și acesta⁵² lega *Pelendava* (Craiova) de *Romula* (Reșca), prin Gârlești, Robănești, Bojoiu, Bujoru, Drăgotești, Viișoara, drum care ar fi trecut prin valea Tesluiului, zonă pe care Dumitru Tudor o indica drept posibilă locație a castrului roman *Castra Nova*. Acest drum venea de la *Drobeta*, prin *Ad Mutrium*, însă în momentul de față doar capetele de drum sunt localizate cu precizie, *Drobeta* și *Reșca*. Locația avansată drept zonă în care se află *Castra Nova* pe valea Tesluiului era Drăgotești-Viișoara⁵³.

⁴⁵ Vlădescu 1986, p. 133.

⁴⁶ Vlădescu 1994, p. 262.

⁴⁷ Protase 2001, p. 131.

⁴⁸ Bunoiu 2011, p. 117-130.

⁴⁹ Protase 2001a, p. 192.

⁵⁰ Popilian, Bălțeanu 1995, harta.

⁵¹ Popilian 1980; Popilian 1982; Popilian 1989; Popilian, Bondoc 2014.

⁵² Popilian, Bălțeanu 1995, harta.

⁵³ Tudor 1978, p. 47-48; Hortopan 2006, p. 49; Hortopan, Rădoescu 2010a, p. 29, 38.

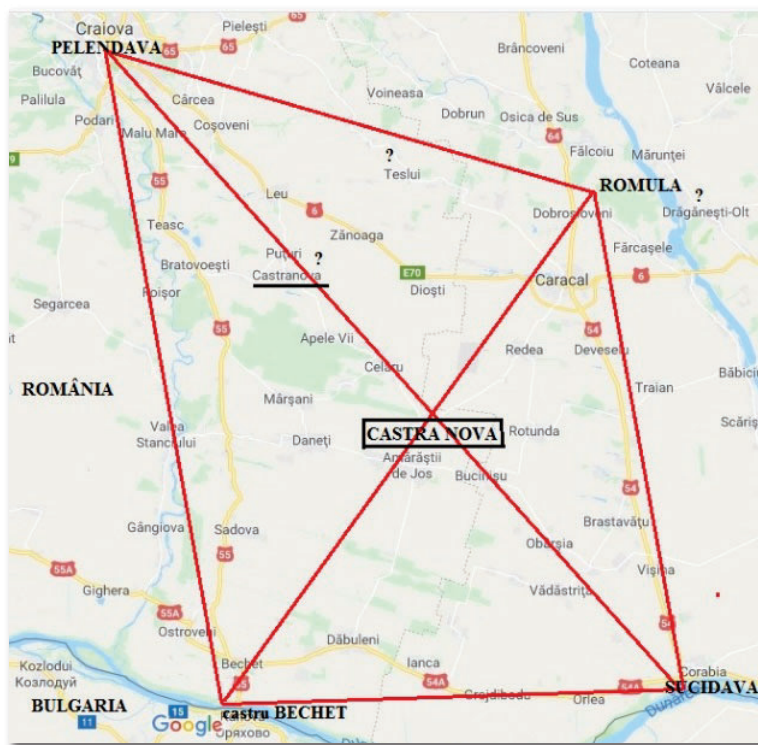

Figura 35. Amplasarea punctului *Castra Nova* la intersecția drumurilor dintre Pelendava, Romula, Sucidava și Bechet.

Dacă privim harta geografică a Olteniei observăm că localitățile *Pelendava* (Craiova), *Romula* (Reșca), *Sucidava* (Corabia) și Bechet formează un patrulater (având drept colțuri castrulele din punctele respective). Zona în care se intersectează diagonalele acestuia se află pe sectorul Amărăștii de Jos-Amărăștii de Sus, iar accesul de la Sucidava spre Pelendava ar fi fost mult mai rapid dacă, în loc să mergi spre vest, spre Potelu-Bechet, ai merge spre nord-vest, prin Vădastra, Bucinișu Mic, Amărăștii de Jos, Celaru, Apele Vii, Castranova și de acolo spre Leu⁵⁴, Cârcea și Craiova. Pe acest traseu se plasează foarte bine castrul de la Amărăștii de Jos și întregul complex de structuri înconjurătoare, într-o zonă bogată în vestigii romane bine documentate.

Similară cu situația dintre Olt și Jiu, avem punctul *Aquae* de la Cioroiul Nou care face legătura între Desa și *Pelendava*, pe o axă nord-sud, dar care poate fi și legătura din interiorul teritoriului a drumului ce vine de la Drobeta și urmărește cursul Dunării în aval până în punctul Hunia-Maglavit-Golenți, iar de aici cu posibilități de ramificare spre Cioroiul Nou (*Aquae*) ori spre sud, spre Desa-*Ratiaria* (la sud de Dunăre), sau spre est, prin Bechet spre Corabia. Deși configurația terenului nu mai este la fel de clară ca cea dintre zona Jiu-Olt, datorită cursului Dunării și a schimbării direcției sale de curgere,

⁵⁴ Popilian, Nițu 1982.

putem face o comparație „în oglindă” între cele două sectoare geografice din Câmpia Olteniei, cel de est, cu castrul de la Amărăștii de Jos/*Castra Nova*, ce echilibrează și leagă cele două sisteme de fortificații de pe Olt și Jiu, și cel din vest, cu punctele *Aquae*, Răcari și încă neidentificatul *Ad Mutium*, ce dau echilibru structurii administrative și geografice delimitate de Drobeta-Desa-Bechet-*Pelendava*.

Cum piesa de rezistență a prezentului studiu este castrul roman de pământ *Castra Nova*, la fel de importantă este și componenta legată de trupele care au edificat această construcție. La acest moment nu avem nicio informație despre unități militare atestate în zona Amărăștii de Jos, însă există deja o imagine destul de amplă a unităților militare care au participat la războaiele dacice ale lui Traian⁵⁵. Dacă acest castru a fost ridicat în campaniile de cucerire a Daciei, cel mai probabil trupele care au înaintat prin centrul și estul Olteniei au fost dislocate din provincia Moesia Inferior. Provincia Dacia Inferior, apărută în timpul împăratului Hadrian, a cuprins și zona Olteniei dintre Jiu și Olt, zonă în care se află castrul *Castra Nova*.

Peste toată această discuție ce ține de *Castra Nova* și localizarea sa, în strânsă legătură cu toate aceste toponime romane din Oltenia, se suprapune una și mai fascinantă și mai încălcită, cu potențial inepuizabil, în continuare nelămurită-problematica Malvei⁵⁶. Până la noi piste și răspunsuri, merită exploatate științific vestigiile de la Amărăștii de Jos din județul Dolj, atât cele noi cât și cele vechi.

Figura 36. Harta cu localizarea castrului roman *Castra Nova* și a celorlalte puncte cu vestigii de epocă romană de pe teritoriul comunei Amărăștii de Jos, județul Dolj și din imediata vecinătate a localității.

⁵⁵ Matei-Popescu, Țențea 2006, p. 75-120, tabel 5 și tabel 6; Matei-Popescu 2010; Matei-Popescu 2010a.

⁵⁶ Petolescu 2000, p. 74-78; *Idem* 2015-2016, p. 137-142.

Bibliografie / Bibliography

- Benea 2012:** D. Benea, *A fost Drobeta capitală a Daciei Inferior?*, Drobeta, XXII, 2012, p. 103-111.
- Bondoc 2009:** D. Bondoc, *The Roman rule to the north of the Lower Danube during the late roman and early byzantine period*. Editura Mega Publishing House, Cluj-Napoca, 2009.
- Bondoc 2010:** D. Bondoc, *Cioroiu Nou. 100 Descoperiri arheologice/One hundred archaeological discoveries*. Craiova, 2010.
- Bunoiu 2011:** V. Bunoiu, *Considerații cu privire la topografia așezărilor de tip vici-militares din Dacia sud-carpatică în secolele II-III e.n.*, Tibiscum S.N., 1, 2011, p.117-130.
- Coteț 1957:** P. Coteț, *Cîmpia Olteniei*. Editura Științifică, București, 1957.
- DEX 1998:** Dicționarul explicativ al limbii române. Editura Univers Enciclopedic, București.
- Gudea 1980:** N. Gudea, *Despre granița dintre provinciile romane Dacia și Moesia Superior în secolele II-III e. n.*, Drobeta, IV, 1980, p. 87-107.
- Gudea, Găzdac 2006:** N. Gudea, C. Găzdac, *Die dakische gebiete im der römischer provinz Moesia Inferior (101-118 n. Chr.)*, Drobeta, XVI, 2006, p. 11-46.
- Hortopan 2006:** D. Hortopan, *Considerații privind rețeaua rutieră romană din Dacia Meridională în sec. II-III p. Chr.*, Drobeta, XVI, 2006, p. 47-54.
- Hortopan 2006a:** D. Hortopan, *Considerații privind rețeaua rutieră romană din Dacia Meridională în sec. II-III p. Chr.*, Litua - Studii și Cercetări, XI, 2006, p. 81-96.
- Lahovari 1901:** I. N. Lahovari, *Marele Dicționar Geografic al României*. București, 1901.
- Marinoiu 1992:** V. Marinoiu, *Cercetările arheologice de la Vârtop-Bumbești-Jiu*, Litua - Studii și Cercetări, V, 1992, p. 24-34.
- Marinoiu 2004:** V. Marinoiu, *Romanitatea în nordul Olteniei*. Editura Rhabon, Târgu-Jiu, 2004.
- Marinoiu 2006:** V. Marinoiu, *Fortificații și unități militare romane în Gorj*, Drobeta, XVI, 2006, p. 55-64.
- Matei-Popescu 2010:** F. Matei-Popescu, *The Roman army in Moesia Inferior*. Conphys Publishing House, București, 2010.
- Matei-Popescu 2010a:** F. Matei-Popescu, *Armata romană în Moesia Inferior*, SCIVA, tom. 61, nr.1-2, 2010, p. 189-197.
- Matei-Popescu, Țențea 2006:** F. Matei-Popescu, O.Țențea, *Participarea trupelor auxiliare din Moesia Superior și Moesia Inferior la cucerirea Daciei*. Dacia Avgvsti Provincia. Crearea provinciei. Actele simpozionului desfășurat în 13-14 octombrie 2006 la Muzeul Național de Istorie a României, București, 2006, p. 75-120.
- Mitrofan 1974:** I. Mitrofan, *Villae rusticae în Dacia Superioară (II)*, Acta Musei Napocensis, XI, 1974, p. 41-60.

- Odobescu 1889:** Al. Odobescu, *Scrieri arheologice*, Partea I, 1877. Editura Academiei Române, București, 1989, p. 121-122.
- Petolescu 1973:** C.C. Petolescu, *Castra Nova în legătură cu două ipoteze*, Apulum, XI, 1973, p. 729-731.
- Petolescu 1986:** C.C. Petolescu, *Cercetările arheologice din castrul roman de la Cătunele-Gorj (1982, 1983, 1984)*, Litua - Studii și Cercetări, III, 1986, p. 156-163.
- Petolescu 1995:** C.C. Petolescu, *Scurtă istorie a Daciei romane*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Petolescu 1998:** C.C. Petolescu, *Dacia în Tabula Peutingeriana*, ThracoDacica, 19, 1998, p. 157-160.
- Petolescu 2000:** C.C. Petolescu, *Provincia Dacia Inferior (Malvensis). Discuții și ipoteze*, Oltenia. Studii și comunicări, XII, 2000, p. 74-79.
- Petolescu 2007:** C.C. Petolescu, *Contribuții la istoria Daciei romane*. București, 2007.
- Petolescu 2010:** C.C. Petolescu, *A Few Dacian Topoms in Tabula Peutingeriana*, Oltenia. Studii și comunicări, XVII, 2010, p. 71-74.
- Petolescu 2015-2016:** C.C. Petolescu, *Romula-Malva ou Romula et Malva?*, Oltenia. Studii și comunicări, XXII-XXIII, 2016, p. 137-142.
- Poenaru-Bordea 1994:** Gh. Poenaru-Bordea, *Amărăștii de Jos*. Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României. Vol. I. Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 61.
- Popilian 1980:** Gh. Popilian, *Necropola daco-romană de la Locusteni*. Craiova, 1980.
- Popilian 1982:** Gh. Popilian, *Cimitirul daco-roman de la Daneți*, ThracoDacica, 3, 1982, p. 47-67.
- Popilian 1989:** Gh. Popilian, *Villae rusticae în Dacia romană de la sud de Carpați*, Arhivele Olteniei serie nouă, 6, 1989, p. 54-63.
- Popilian 2012:** Gh. Popilian, *Necropola daco-romană de la Dioști (județul Dolj)*. Craiova, 2012.
- Popilian, Bălțeanu 1995:** Gh. Popilian, D. Bălțeanu, *À propos des villae rusticae d'Olténie*. V.H. Baumann (ed.), *La politique édilitaire dans les provinces de l'Empire romain IIème-IVème siècles après J.C.*, Actes du III e Colloque Roumano-Suisse. La vie rurale dans les provinces romaines: vici et villae (Tulcea, 8-15 octobre 1995), Tulcea, 1998, p. 173-188.
- Popilian, Bondoc 2014:** Gh. Popilian, D. Bondoc, *Așezările daco-romane de la Locusteni*. Editura Sitech, Craiova, 2014.
- Popilian, Nica 1998:** Gh. Popilian, M. Nica, Gropșani. *Monografie arheologică*. București, 1998.
- Popilian, Nițu 1982:** Gh. Popilian, T. Nițu, *Necropola daco-romană de la Leu*, Oltenia, 2, 1982, p. 87-96.
- Popovici, Fălău 2013:** S. Popovici, G. Fălău, *Cercetări arheologice de suprafață în cadrul comunei Bucinișu, județul Olt (I)*, Muzeul Oltului, 3, 2013, p. 63-72.
- Popovici, Pălău 2013:** S. Popovici, G. Pălău, *Cercetări arheologice de suprafață în cadrul comunei Bucinișu, județul Olt*, Memoria Oltului, II, nr. 12 (22), decembrie, 2013, p. 77-89.

Protase 2001: D. Protase, *Organizarea militară. Sistemul defensiv* (Cap. IV). Istoria românilor. Vol. II, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 99-136.

Protase 2001a: D. Protase, *Viața economică* (Cap. VII). Istoria românilor. Vol. II, Editura Enciclopedică. București, 2001, p. 169-204.

Radu 2011: C. Radu, *Monografia comunei Amărăștii de Jos, județul Dolj*. Editura Info, Craiova, 2011.

Rădoescu, Hortopan 2010: L. Rădoescu, D. Hortopan, *Contribuții în legătură cu Villae Rusticae descoperite pe teritoriul Daciei Meridionale (sec. II-III p. Chr.)*, Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, nr. 4, 2010, p. 55-108.

Rădoescu, Hortopan 2010a: L. Rădoescu, D. Hortopan, *Rețeaua rutieră din Dacia Meridională (sec. II-III p. Chr.)*, Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, nr. 1, 2010, p. 25-50.

Scriban 1939: A. Scriban, *Dicționarul Limbii Românești*. București, 1939.

Tudor 1968: D. Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia romană*. București, 1968.

Tudor 1976: D. Tudor, *Arheologia romană*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

Tudor 1978: D. Tudor, *Oltenia romană*. Ediția IV, 1978.

Vlădescu 1983: C. M. Vlădescu, *Armata romană în Dacia Inferior*. Editura Militară, București, 1983.

Vlădescu 1986: C. M. Vlădescu, *Complexul de fortificații de la Bumbești și rolul lor în răspândirea romanității*, Litua - Studii și Cercetări, III, 1986, p. 132-137.

Vlădescu 1986a: C. M. Vlădescu, *Fortificațiile romane din Dacia Inferior*. Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986.

Vlădescu 1994: C. M. Vlădescu, *Castru*. Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României. Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 261.

Surse online

Memoriu General PUG Amărăștii de Jos. Proiect S.C. "I.D.P. PROIECT " S.A 198/2003. Beneficiar Primaria Comunei Amărăștii de Jos.

http://apmdjold.anpm.ro/upload/124380_Memoriu%20general%20PUZ%20com%20Amarastii%20de%20Sus.pdf

Comuna Amărăștii de Jos. Site oficial. <http://www.comunaamarastiidejos.ro/>

Actiune de cartare si evaluare – situri monumente istorice din judetul Dolj, 2008: <http://alexisphoenix.org/gpssites.php>

Limes. Frontierele Imperiului roman în România. <https://www.limesromania.ro>

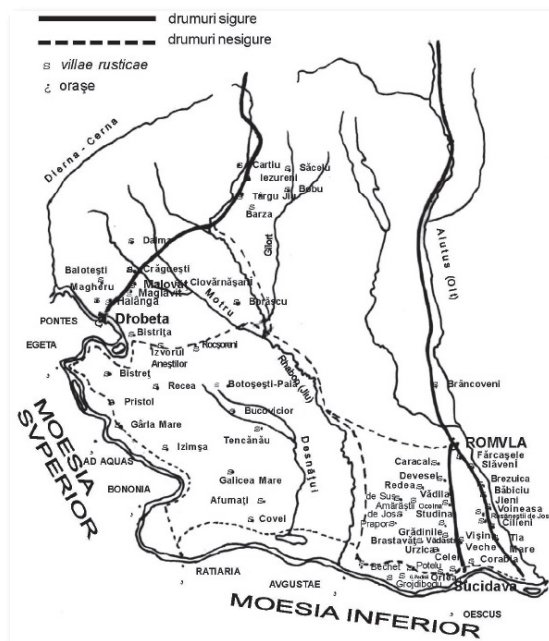

Figura 37. Harta *Villae rusticae* în Dacia meridională (sec. II-III p. Chr.). Apud Popilian, Bălțeanu 1995.

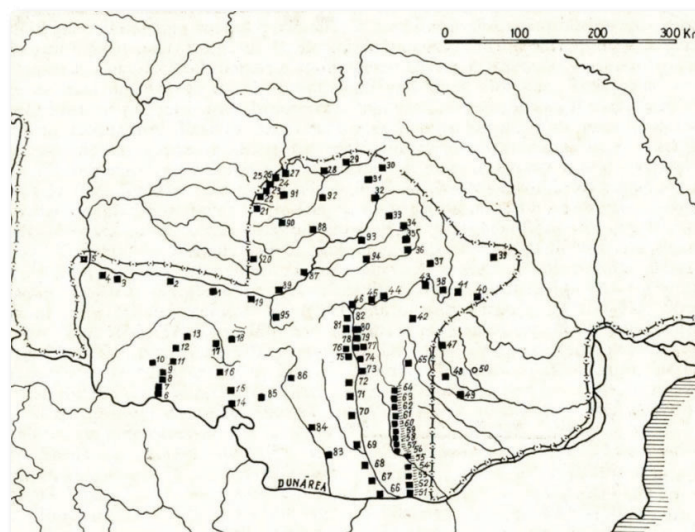
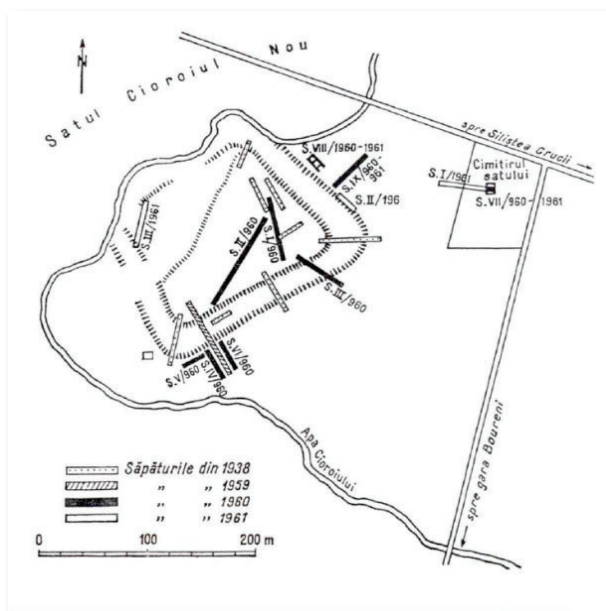

Figura 38. Hartă cu sistemul defensiv al provinciei Dacia. Punctele 83, 84, 86 se află pe râul Jiu (*Pelendava*, *Răcari*, *Cătunele*) iar punctele 66-69 sunt pe râul Olt (*Sucidava*, *Romula*, *Acidava*, *Rusidava*). Apud Gudea 1980, p. 91, fig. 2.

1

2

Figura 39. 1. Fortificația romană de la Cioroiu Nou (*Aquae*), jud. Dolj. Apud Bondoc 2008, p. 67, fig. 9. 2. Fotografie aeriană a fortificației romane de la Cioroiu Nou (*Aquae*), jud. Dolj. Apud Bondoc 2008, p. 65, fig. 7.

Figura 40. O structură patrulateră asemănătoare celei de la Amărăștii de Jos descoperită la Orțișoara, jud. Timiș. <http://map.cimec.ro/Mapserver/#>.

Figura 41. Harta cu castrul de la Răcarii de Jos, jud. Dolj. Suport cartografic <http://map.cimec.ro/Mapserver/#>.

Figura 42. Castrul de la Slăveni, com. Gostavățu, jud. Olt. Suport cartografic <http://map.cimec.ro/Mapserver/#>.

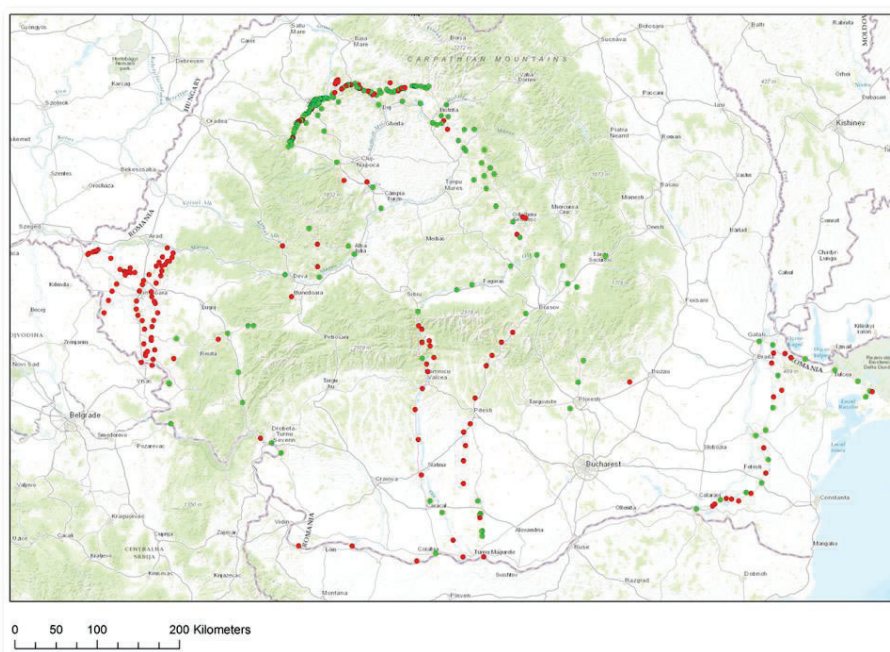

Figura 43. Harta *Limes* România. Cu verde sunt marcate castrale cercetate. Apud <https://www.limesromania.ro/ro/articole/situri-arheologice/?page=1>.